

допускається протягом строку тимчасової непрацездатності, а також у період перебування працівника у відпустці.

Вважаємо, що сформовані Верховним Судом правові позиції щодо застосування п. 5 ч. 1 ст. 41 КЗпП цілком відображають головну ідею, закладену законодавцем під час доповнення Кодексу цією нормою. Закон має захищати інтереси інвестора - власника, який повинен мати можливість здійснювати управління створеним господарським товариством на власний розсуд. Тому зміна ключових менеджерів не може бути зумовлена будь-якими додатковими умовами і причинами окрім волі власника юридичної особи.

Сіньова Людмила Миколаївна
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
юридичний факультет,
канд. юрид. наук, асистент кафедри трудового права
та права соціального забезпечення

До питання про консолідуючу функцію права соціального забезпечення в сучасних умовах

Актуальність теми дослідження обумовлена, що консолідуюча функція права соціального забезпечення в сучасних умовах в Україні, має вдосконалюватись щодо соціально-забезпечувального законодавства України та піднімати питання доцільності прийняття Соціального кодексу України як головного кодифікаційного акту у сфері соціального захисту.

Консолідація – це дія за значенням консолідувати й консолідуватися. ХХ століття розпочалося у нас досить значним піднесенням духу, зростом праці на різних полях, виясненням мети, консолідацією сил; розвиток української мови в другій половині ХVІ – першій половині ХVІІ ст. був могутнім фактором консолідації української народності й посилення опору зовнішнім ворожим силам, які намагалися денаціоналізувати її; сучасна епоха є епохою небаченого зростання й консолідації міжнародного робітничого й комуністичного руху [1; с. 264]. Консолідація – спосіб (форма) систематизації, який полягає в об'єднанні кількох нормативно-правових актів, що діють в одній і тій самій сфері суспільних відносин, в єдиний нормативно-правовий акт, як правило, без зміни змісту. Інакше: консолідація виражається в підготовці і прийнятті укрупнених актів на основі об'єднання норм розрізаних актів, виданих з одного питання. Вона використовується там, де відсутня можливість кодифікації; є уніфікацією нормативних актів; усуває їх численність; позбавляє їх надмірної роздробленості; сприяє об'єднанню загальних положень поточної правотворчості в родинні групи; є проміжною ланкою між поточною правотворчістю і кодифікацією. Результатом консолідації нормативного матеріалу є видання Зводу законів. Історії

законодавства відомий Звід законів Юстиніана. Є й вітчизняна практика їх створення: Збори місцевих законів західних губерній – в Україні XIX ст., Звід законів Російської Імперії в 16-ти томах, Звід законів СРСР. Останнім часом консолідовані збірники законів набули популярності в країнах Заходу: Звід законів США, Зібрання федерального права ФРН та ін. [2; с. 17]

Консолідувати – зміцнювати, укріплювати що-небудь; об'єднувати, згуртовувати когось. Консолідуватися – зміцнюватися, укріплюватися, об'єднуватися, згуртовуватися [1; с. 264]. В економічній енциклопедії консолідація – зміцнення, згрупування, об'єднання навколо певної великої ідеї, реалізації програми [3]. У соціально-педагогічному словнику консолідація трактується як вид об'єднувачих процесів, злиття близьких за мовою і культурою етносів у більш великі спільноти, налагодження між ними соціально-економічних та культурно побутових зв'язків [4; с. 116]. У Політичній енциклопедії консолідація визначається як процес об'єднання, зміцнення єдності й згуртованості соціальних і політичних сил з метою ефективного вирішення загальних завдань [5].

Метою консолідації є збір у єдине ціле нормативно-правових актів різної юридичної сили і прийняття їх в єдиний консолідований акт за предметом регулювання [6; с. 6]. Основним позитивом під час проведення консолідації є здійснення внутрішнього опрацювання приписів для того, щоб усі норми були викладені єдиним стилем; використовувалася уніфікована термінологія; усунути суперечності, повтори; виправити застарілу термінологію; норми, близькі за змістом, об'єднати в одну статтю. Як слушно наголошує Ю.В. Васільєва, консолідація у сфері соціального забезпечення дає змогу мінімізувати можливі помилки, яких неможливо уникнути за такої масштабної роботи як кодифікація [7; с. 33]. Консолідація є зведенням у єдиний нормативно-правовий акт декількох актів, що регулюють певну сферу суспільних відносин без зміни їх змісту. З наведеного визначення впливають такі ознаки консолідації: по-перше, вона завжди є офіційною систематизацією, що здійснюється виключно в межах нормотворчої діяльності; по-друге, нові норми права внаслідок її здійснення не з'являються, втручання в тексти нормативно-правових актів можливе лише на рівні редакційної правки; по-третє, результатом консолідації є видання нового нормативно-правового акта; по-четверте, з моменту набуття чинності консолідованим нормативно-правовим актом втрачають чинність попередні акти, що входять до його складу [8; с. 320].

Соціальна політика тоді є консолідуючою, коли за її допомогою вирішуються соціальні проблеми. Соціальна проблема – це суперечність, яка виникає в процесі функціонування й розвитку суспільства, його підсистем, сфер; комплекс питань, які вимагають вирішення засобами соціального управління. Соціальні проблеми діляться: на локальні (торкаються окремих соціальних аспектів суспільного життя на рівні індивіда, соціальної групи); на ті, що виникають на рівні суспільних інститутів; на ті, котрі вимагають структурних перетворень суспільної системи в цілому [9]. Практика систематизації законодавства шляхом консолідації нормативно-правових актів

є поширеною в багатьох країнах. Саме консолідованими, а не кодифікованими актами є, наприклад, Соціальний кодекс Німеччини, французькі Кодекс про працю, Кодекс ошадних кас, Дорожній, Сільськогосподарській, Податковий кодекси, Звід законів США, англійські консолідовані статuti. В Україні консолідація нормативно-правових актів не практикується, наслідком чого є громіздкість вітчизняного законодавчого масиву, повторюваність у ньому низки положень у різних актах [8; с. 320]. Соціологічні дослідження, проведені соціологами останніми роками, фіксують в українському суспільстві низьку оцінку громадянської ідентичності, амбівалентність політичних уподобань, низький рівень довіри до влади, тенденцію ізоляціонізму серед окремих етносів, низький рівень задоволеності життям [10; с. 445-459], що гальмує процес національної консолідації. Слід відзначити особливу роль міжнародних організацій в забезпеченні національної консолідації суспільства.

Реалізація політичної, культурної і соціальної єдності українського суспільства передбачає пошук моделі консолідації, яка б базувалася на демократичних цінностях і відповідала очікуванням громадян. Корегування вектора соціального й етнополітичного розвитку суспільства до більш консенсусних європейських варіантів розвитку передбачає використання ресурсу міжнародних організацій, здатних підвищити консенсус і злагодзу [11; с. 68].

Втілюється соціальна політика через соціальні програми, у тому числі державні. Соціальна програма – це зміст і план діяльності з викладенням основних цілей і завдань вирішення соціальних проблем, характера заходів, уточнення терміну виконання й визначення учасників процесів та їх рольових функцій. Типологія соціальних програм до цього часу є неусталеною, вони різняться залежно від соціальних проблем, що підлягають вирішенню, від термінів реалізації тощо. Соціальні програми відіграють консолідуєчу роль тільки за умови, якщо правильно визначені пріоритети соціальної політики. Пріоритети соціальної політики – це базові напрями цільових дій, орієнтованих на вирішення найбільш значущих соціальних проблем у конкретному просторово-часовому вимірі. Такі пріоритети зазвичай розробляються для окремих сфер життєдіяльності суспільства: у сфері зайнятості; у сфері політики доходів; у сфері соціального захисту населення; у сфері охорони здоров'я населення; у сфері охорони навколишнього середовища; у сфері формування соціокультурного середовища; для розвитку комплексу галузей соціального обслуговування населення. Існують кілька типів подій, настання яких має захищатися відповідними соціальними програмами: старість, інвалідність або втрата годувальника; хвороба або пологи; нещасний випадок на виробництві, професійне захворювання; безробіття; збіднілість; нужденність сімей з дітьми; втрати (моральні та фізичні) через стихійне лихо або катастрофу. При розробці соціальних програм особливого значення набувають такі моменти: логіка розробки соціальної програми; специфічні методологічні принципи та підходи; системи показників, що використовуються в процесі розробки й виражають завдання

та цілі соціальних програм [11; с. 70]. Слід зазначити, що одним з пріоритетних напрямів удосконалення законодавства про соціальний захист в Україні є систематизація чинної нормативно-правової бази, які мають регламентувати соціальний захист громадян.

Соціальний кодекс України покликаний створити єдину державну систему соціального забезпечення, а також вирішити наступні завдання в цій сфері: закріплення соціальних прав громадян; кодифікація чинного законодавства; усунення колізій між різними законодавчими актами; забезпечення взаємозв'язку з актами інших галузей законодавства; врегулювання макси-мально можливої кількості нормативно-правових положень у законах, норми яких є нормами прямої дії; усунення декларативності в регулюванні відносин соціального забезпечення; впорядкування існуючих видів соціального забезпечення без встановлення нових видів (зادля уникнення збільшення витрат на його фінансування з бюджетів усіх рівнів) та збереження всіх нині чинних соціальних пільг; трансформація окремих соціальних пільг у грошові виплати (пенсії, допомоги, компенсації, субсидії, позики) та соціальне обслуговування (соціальні послуги та соціальну допомогу); закріплення фінансування соціального забезпечення за тим рівнем бюджетної системи, на якому було прийнято рішення про його встановлення; встановлення фінансування професійних пільг і гарантій працівникам за рахунок коштів роботодавців, органів державної влади та місцевого самоврядування, що виділяються на їх утримання з відповідних бюджетів; досягнення максимальної прозорості в реалізації права громадян на соціальне забезпечення; вдосконалення соціального законодавства на підставі узагальнення практики його застосування [12]. 10.11.2016 р. в Стразбурзі був підписаний Європейський кодекс соціального забезпечення. Підписання Кодексу підтверджує, що Уряд України спрямовує свої зусилля на повну адаптацію національного законодавства у соціальній сфері до європейських стандартів, визначених багатосторонніми міжнародними інструментами Ради Європи, якими є Європейська соціальна хартія (переглянута) та Європейський кодекс соціального забезпечення [13].

Висновки. Проведене дослідження дозволяє констатувати, що консолідуюча функція права соціального забезпечення полягає у створенні дієвої бази національного соціально-забезпечувального законодавства, яке відповідатиме вимогам Європейського Союзу і узгоджуватиме суспільні інтереси щодо захисту прав соціально вразливих верств населення. Ефективними напрямками реалізації консолідуючої функції має стати впорядкування законодавства шляхом його кодифікації як найвищої форми систематизації. Це сприятиме захисту прав і свобод населення в соціально-захисній сфері.

Список використаних джерел:

1. Словник української мови: в 11 томах. Академічний тлумачний словник (1970-1980) - Том 4, 1973. – С. 264.

2. Ціборовський О.М. Шляхи систематизації законодавства України у сфері охорони здоров'я / О.М.Ціборовський, С.В.Істомін, В.М.Сорока. – К., 2011. – 72 с.
3. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю.П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю.В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. – К. : НАДУ, 2010. – 820 с. С. 334
4. Соціально-педагогічний словник / за ред. В.В. Радула. — К.: "ЕксОб", 2004. — 304 с.
5. Політична енциклопедія / редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. — К.: Парлам. вид-во, 2011. — 808 с.
6. Меленко С.Г. Консолідація як вид систематизації нормативно-правових актів / С.Г. Меленко: автореф. ... канд. юрид. наук; за спец. 12.00.01. – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень. – К.: 2002. – 18 с.
7. Васильєва Ю. В. Кодифікація російського законодавства о социальном обеспечении : теоретические и практические проблемы : дисс. ... д-ра юрид. наук : 12.00.05. / Васильєва Ю. В. – М., 2010. – 443 с.
8. Загальна теорія держави і права: [Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів] / М.В. Цвік, О.В. Петришин, Л.В. Авраменко та ін.; За ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М.В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О.В. Петришина. – Харків: Право, 2010. – 584 с.
9. Социальная политика: Энциклопедический словарь / Под общ. ред. Н.А.Волгина. – М.: Академический проект, 2005. – 688 с.
10. Паніна Н. Національна толерантність, національний ізоляціонізм та ксенофобія в Україні // Україна-2002. Моніторинг соціальних змін / За ред. В.Ворони, М. Шульги. – К.: Інститут соціології НАН України, 2002. – С. 445-459.
11. Хижняк Л.М. Роль міжнародної організації у національній консолідації // Політичні науки. Правознавство. Наукові праці. Том 69. Випуск 56 - С. 68-72 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Npchdu/Politology/2007_56/56-12.pdf
12. Концепція соціального кодексу України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.psv.org.ua/arts/suspilstvo/view-941.html>
13. Підписано Європейський кодекс соціального забезпечення // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hrliga.com/index.php?module=news&op=view&id=15210>